

Vojnomedicinska akademija: 165 godina tradicije i napretka

Military Medical Academy: 165 years of tradition and progress

Elizabeta Ristanović

Vojnomedicinska akademija, Odeljenje za moral i odnose sa javnošću, Beograd, Srbija

Vojnomedicinska akademija – juče: istorijski koreni i tragovi koji svetle

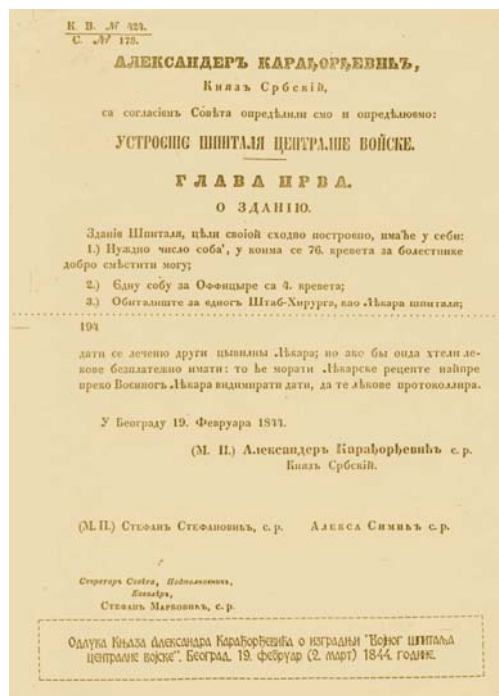
Vojnomedicinska akademija (VMA) danas je svetski priznato ime na polju medicinske struke i nauke, složen megasistem po svim tehnološkim i funkcionalnim merilima, ali i istorijska veličina koja traje već više od veka i po.

Istorijski koreni VMA vezani su za vreme ponovnog uspostavljanja srpske države nakon viševjekovnog ropstva. Ukazom državnog saveta, zasnovanog na Sretenjskom ustavu iz 1835. godine, ustanovljena je organizacija sanitetske službe, a već 1836. godine osnovana je Vojna bolnica u Savamali. Godine 1838, u krugu kasarne na Paliluli, preko puta Botaničke bašte, formirana je uređena vojna bolnica sa 30 bolesničkih mesta.

Uredbom srpskog knjaza Aleksandra Karađorđevića od 02. marta (19. februara po starom kalendaru) 1844. godine predviđeno je formiranje Centralne vojne bolnice sa 120 bolesničkih mesta koja je, u prvo vreme, bila smeštena na prostoru današnje Treće beogradske gimnazije (slika 1). Ovaj datum obeležava se kao Dan Vojnomedicinske akademije. Centralna vojna bolnica bila je svedok značajnih istorijskih događaja, a na njenom čelu nalazila su se, u to vreme, najpoznatija imena srpske medicine. U prvoj deceniji 20. veka počinje izgradnja novog bolničkog zdanja na području zapadnog Vračara u koji se 1909. godine useljava Centralna vojna bolnica, sada pod imenom Opšta vojna bolnica. U to vreme predstavljala je najmoderniju bolnicu na Balkanu. Imala je 400 postelja i šest odeljenja (slika 2). Njeni kadrovi bili su značajan oslonac srpskoj vojsci u oslobodilačkim ratovima 1912–1918.

Opšta vojna bolnica je 1922. godine promenila formačijsku ulogu i nazvana je Stalna vojna bolnica Prve armijske oblasti, a 1930. godine, kada već ima 780 postelja, dobija naziv Glavna vojna bolnica.

Kadrovi i prostor Glavne vojne bolnice predstavljali su bazu novoosnovanog Medicinskog fakulteta u Beogradu. Prvih osam profesora ovog fakulteta bili su kadrovi Glavne vojne bolnice koji su osnivanje Medicinskog fakulteta shva-

Sl. 1 – Prva strana “Ustrojenja špitalja centralne vojske” iz 1844. godine kojim je formirana Centralna bolnica srpske vojske, preteča Vojnomedicinske akademije u Beogradu

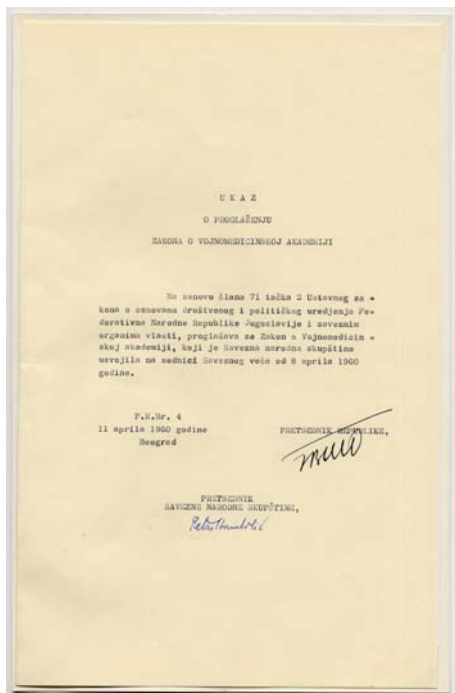
tali kao patriotski zadatak i ispunjenje još jednog veličanstvenog dela za svoj narod i otadžbinu.

Kadrovi Glavne vojne bolnice bili su i nosioci herojskih dela u lečenju ranjenika i bolesnih u antifašističkom ratu 1941–1945. godine.

Posle Drugog svetskog rata, aktima najviših organa vlasti bivše Jugoslavije, formirana je Vojnomedicinska akademija koja je Zakonom o VMA, usvojenom u Skupštini FNRJ aprila 1960. godine, definisana kao najviša vojnozdravstvena, naučnoistraživačka i obrazovna institucija i centar za posle-diplomsko usavršavanje (slika 3). Njen rad odvijao se po najvišim svetskim standardima.

Sl. 2 – Upravna zgrada Vojnomedicinske akademije na Vračaru

Sl. 3 – Ukaz o proglašenju Zakona o Vojnomedicinskoj akademiji (april, 1960)

Početakom 80-ih godina prošlog veka VMA seli se u prelepo zdanje na Banjici, simbol grada Beograda i države Srbije, najsavremeniji medicinski centar čitavog regiona (slika 4).

U teškim godinama poslednje decenije dvadesetog veka, ratnim devedestim, radni sastav VMA doživeo je još jednu nametnutu probu stepena organizovanosti, stručnosti, veličine i sadržaja ljudske i profesionalne etike. Medicinska pomoć pružana je svima bez obzira na nacionalnu pripadnost, ideološka opredeljenja, verska osećanja i socijalni sta-

tus. U ovoj ustanovi uspešno je hirurški zbrinuto blizu 8 000 najtežih ranjenika. Hiljadama psihotraumatizovanih pružena je potpuna medicinskopsihološka pomoć, na stotine ranjenika je rehabilitovano...

Sl. 4 – Zgrada Vojnomedicinske akademije na Banjici

Ali bez obzira na sve okolnosti, u uslovima teških opštih i ličnih oskudica, u VMA se permanentno radilo na stalnom unapređenju medicinske struke i nauke. Odbranjene su brojne doktorske disertacije, magistarski radovi, objavljene jedinstvene monografije i udžbenici, kao i na desetine naučnih radova u najpriznatijim biomedicinskim časopisima sveta. S razlogom se ističe da VMA spada u red izuzetno retkih institucija čiji su rezultati rada i u najsurovijim vremenima verifikovani u svetski poznatim medicinskim i naučnim centrima.

Svaki sistem koji ima dugo istorijsko trajanje, posebno na polju struke, nauke i obrazovanja, a poštuje svoju tradiciju, stabilniji je i pouzdaniji. VMA je istorijska veličina, medicinski gigant, jedinstveno dobro Ministarstva odbrane i Vojske Srbije, ali i nacionalno blago od stratejskog državnog interesa koje po svom značenju i značaju prevazilazi svakog pojedinca.

Vojnomedicinska akademija – danas: treća vojnozdravstvena ustanova u svetu

Već je spomenuto da je VMA najviša vojnozdravstvena, naučnoistraživačka i obrazovna institucija, integrativni deo Ministarstva odbrane i strateški brend vojske i države na putu međunarodnih integracija. Po svojoj veličini i potencijalima, to je treća vojnozdravstvena ustanova u svetu.

Pouzdan garant uspešnosti VMA je kvalitet medicinskih stručnjaka među kojima je 470 lekara, 40 stomatologa, 36 farmaceuta i 1 400 medicinskih tehničara svih profila.

Na VMA medicinsku pomoć svakodnevno zatraži i dobije nekoliko hiljada pacijenata. Prosečno se, u toku godine, u ovoj kući zdravlja hospitalizuje 30 000 bolesnika, obavi oko 20 000 hirurških intervencija, od najjednostavnijih do najsloženijih, više od pola miliona specijalističkih pregleda i oko 3 000 000 dijagnostičkih i laboratorijskih procedura. Vrhunski konzilijum medicinskih stručnjaka svih profila može se oformiti za samo nekoliko minuta i to 24 časa dnevno, svih 365 dana u godini.

Tokom prošle godine u VMA ostvareni su izuzetni rezultati u svim oblastima medicine, a posebno u hirurgiji koja ostaje zaštitni znak ove ustanove (slika 5). I najsloženije operacije, poput transplantacije jetre, bubrega, matičnih ćelija izvode se rutinski u VMA. Za svoj rad na polju endovaskularnog zbrinjavanja aneurizmi abdominalne aorte tokom prošle godine VMA je dobila i međunarodni sertifikat.

Sl. 5 – Savremeno opremljena hirurška sala u Vojnomedicinskoj akademiji

Velika pažnja u VMA posvećuje se minimalno invazivnoj endoskopskoj hirurgiji, neurohirurgiji (spinalna hirurgija, ugradnja veštačkih diskusa), ortopedskoj hirurgiji (navigaciona tehnologija u ugradnji veštačkog kuka i kolena), a postignuti su i izuzetni uspesi u hirurgiji prednjeg i zadnjeg segmenta oka, refraktornoj hirurgiji itd.

Značajni su i rezultati u oblasti interventne kardiologije i neurologije, gastroenterologije, pulmologije, reumatologije, endokrinologije, stomatologije, transfuziološke službe, preventivne medicine, farmacije. Nacionalni centar za kontrolu trovanja pouzdan je oslonac našoj državi u svim akcidentnim situacijama, a stručni potencijal kojim centar raspolaže i postignuti rezultati predstavljaju most saradnje sa sličnim institucijama u svetu.

Zahvaljujući podršci menadžmenta Ministarstva odbrane i razumevanju nadležnih institucija, Ministarstva zdravlja i RZZO Srbije, najzad je pronađen modalitet funkcionalne integracije VMA u sistem javnog zdravstva, uključivanjem 40 odsto njenih kapaciteta u zdravstveni sistem države Srbije. Ovaj sporazum veoma uspešno se realizuje od 1. januara 2008. godine i svim našim građanima omogućeno je da, uz lekarske upute, dođu u VMA i leče se kao u svakoj drugoj zdravstvenoj ustanovi tercijarnog tipa. Na taj način, obezbeđeno je racionalno korišćenje postojećih kapaciteta VMA i očuvane su njene specifičnosti, organizacija rada i princip rukovođenja.

Korak više predstavlja i prvi radni sastanak menadžmenta VMA i Kliničkog centra Srbije, dve vodeće zdravstvene institucije u zemlji, održan nedavno u VMA, i postignuti dogovor o daljoj saradnji u interesu građana Srbije.

I pored svega toga, vojni osiguranici ostaju primarna ciljna grupa VMA. A o njihovom nepoljuljanom poverenju u ugled i mogućnosti VMA govori i Povelja koju je Udruženje

vojnih penzionera 27. januara 2009. godine uručilo Načelniku VMA, kao najviše priznanje za izvanredan višegodišnji doprinos razvoju, unapređenju i afirmaciji njihove organizacije (slika 6).

Sl. 6 – Uručenje povelje Udruženja vojnih penzionera Načelniku Vojnomedicinske akademije general-majoru, prof. dr Miodragu Jevtiću

Nastavno-naučni potencijal VMA čini više od 140 profesora i docenata i 98 doktora nauka, a njihov rad i aktivnosti koordinira Nastavno-naučno veće VMA koje je oktobra 2008. godine održalo svoju 500. sednicu. U svakom trenutku, na poslediplomskom školovanju i raznovrsnim oblastima edukacije u VMA nalazi se više od 250 lekara, farmaceuta i stomatologa.

Izlaganja naših stručnjaka, održana na brojnim skupovima u zemlji i inostranstvu, privlače pažnju stručne i naučne javnosti širom sveta, rezultati više do 60 naučnoistraživačkih zadataka proisteklih iz dva mega naučna projekta valorizuju se kroz medicinsku praksu, a njihovi rezultati objavljuju se u najeminentnijim svetskim naučnim časopisima. Vrlo često su to istraživanja koja spadaju u sam vrh medicinske struke, poput onih profesora Balinta vezanih za izolaciju i primenu matičnih ćelija, kao i nove terapijske mogućnosti u hematologiji.

Vojnosanitetski pregled, glasilo lekara, stomatologa i farmaceuta Vojske Srbije, stručni časopis sa višedecenijskom tradicijom, od sredine prošle godine nalazi u društvu najboljih, kao prvi medicinski časopis sa naših prostora uvršten u čuvenu bazu naučne publicistike *Science Citation Index Expanded* (SCIE).

Ostvarena je uspešna saradnja VMA sa Medicinskim fakultetima u Kragujevcu, Nišu, Kosovskoj Mitrovici, a eminentni univerzitetski profesori iz Beograda, Niša, Novog Sada i Kragujevca članovi su naših izbornih komisija i naši saradnici na brojnim projektima.

Budući da uprkos svim rezultatima i naporima VMA još uvek nije integrisana u akademski i naučnoistraživački prostor Srbije, otpočeli smo rad na akreditaciji sopstvenih studijskih programa integrisanih studija medicine, akademskih specijalizacija i doktorskih studija. Prikupili smo i predali potrebnu dokumentaciju i, s razlogom, očekujemo pozitivan odgovor.

Vojnomedicinska akademija oduvek je bila most saradnje domaće i svetske biomedicinske nauke. Svi zaposleni u VMA svesni su činjenice da medicina, ne samo što ne poznaje, već probija granice i upravo zato jedno do strateških opredeljenja ustanove predstavlja intenzivna saradnja sa najvećim medicinskim centrima u Americi, Rusiji, Kini, Nemačkoj, Norveškoj, Italiji, Japanu, Češkoj, Austriji, susednim i mnogim drugim zemljama. Više od 57 međunarodnih delegacija najvišeg ranga posetilo je VMA tokom prošle godine, a stručnjaci VMA boravili su na usavršavanjima u najeminentnijim svetskim centrima. I lekari iz mnogih zemalja sveta tokom prošle godine usavršavali su se u VMA, a sa Univerzitetom odbrane Češke Republike zaključen je Sporazum o saradnji i razmeni studijskih programa.

Zahvaljujući, prvenstveno rezultatima VMA, naša zemlja postala je član Balkanskog komiteta vojne medicine, a, takođe, ima i prestižno mesto u Svetskom komitetu vojne medicine. Vojnomedicinska akademija proglašena je i regionalnim centrom vojnomedicinske saradnje i edukacije i trenutno su u toku aktivnosti vezane za prilagođavanje naših kapaciteta preuzetim obavezama.

U prilog uspešne međunarodne saradnje govori i činjenica da su brojni, vrhunski autoriteti medicinske struke i nauke, poslednjih godina, sa ponosom promovisani u gostujuće profesore VMA. Među njima su prof. dr Norman Rič iz SAD, legenda svetske hirurgije, naš svetski poznati genetičar, prof. dr Miodrag Stojković, prof. dr Tomas Džon sa Lajola univerziteta iz Čikaga, veliko ime svetske oftalmohirurgije (slika 7), general, prof. dr Lif Svere Rosen, komandant združenih sanitetskih snaga kraljevine Norveške...

Sl. 7 – Promocija prof. dr Tomasa Džona sa Lajola univerziteta iz Čikaga u gostujućeg profesora VMA

Nakon uspešno realizovane međunarodne vojnosanitetske vežbe „Siguran put 08“, održane na jugu Srbije, u kojoj su učešće uzeli pripadnici sanitetskih snaga Kraljevine Norveške i Makedonije, a koju je sve vreme nadgledalo više od 40 posmatrača iz osam zemalja sa tri kontinenta i svi vojno-diplomatski predstavnici akreditovani u našoj zemlji, srpski vojni sanitet dobio je međunarodni sertifikat kojim je potvrđena njegova osposobljenost za učešće u eventualnim međunarodnim mirovnim misijama, u skladu sa odlukama državnog rukovodstva (slika 8).

Sl. 8 – Najviši zvaničnici Ministarstva odbrane i Vojske Srbije posmatraju izvođenje međunarodne vojnosanitetske vežbe „Siguran put 08“

Tokom boravka u Pčinjskom okrugu stručnjaci VMA pregledali su i više od 800 pacijenata i time nedvosmisleno pokazali da je VMA bolnica svih građana Srbije i da stanuje ne samo u Beogradu, u Crnotravskoj 17, već i u svakom kutku naše domovine i svesti svih građana Republike Srbije, što jeste karakteristika brenda, ali i plemenita misija medicine!

Od kraja 2008. godine rad i rukovođenje u VMA odvijaju se po međunarodnim ISO standardima kvaliteta u oblasti menadžmenta – 9001, kvaliteta životne sredine, zdravlja i bezbednosti na radu – 14 001, 18 001, bezbednosti i sledljivosti pripreme hrane – 22 000, a naše laboratorije s uspehom su otpočele akreditaciju za rad po standardima 17 025.

Ulaganje u znanje i novu opremu predstavlja jedan od proklamovanih strateških ciljeva VMA koji se, takođe, uspešno realizuje. Multislajzni skener najnovije generacije, egzajmer laser, digitalni mamograf, aparat za razbijanje kamena u bubregu, nova oprema u Klinici za anesteziologiju i intenzivnu terapiju, kao i u Institutu za transfuziologiju, samo su neke od novina u radu VMA (slika 9 i 10). Ovih dana završena je rekonstrukcija funkcionalne gastroenterologije koja

Sl. 9 – Digitalni mamograf

Sl. 10 – Multislajсни skener najnovije generacije

spada u red najmodernijih u zemlji, završena je nabavka nove magnetne rezonancije od 3T, očekuje nas instaliranje nove hiperbarične komore i bloka za funkcionalnu pulmološku dijagnostiku. VMA ide krupnim koracima napred i, po svojoj opremljenosti, nezaustavljivo se približava vrhunskim medicinskim ustanovama u svetu. U ovoj ustanovi trenutno postoji 37 000 medicinskih uređaja i svi oni uspešno funkcionišu zahvaljujući danonoćnom angažmanu Sektora za logistiku VMA.

Jedna od značajnih novina u radu VMA, poslednjih godina, svakako je i osmišljena otvorenost ustanove i proizvodnja zapisa o nama. Poruke posredovane javnim glasilima ostavaruju poseban uticaj na moralnu snagu zaposlenih i utiču na stvaranje stavova javnog mnjenja o VMA. U 2008. godini u sredstvima javnog informisanja objavljeno je ukupno 3 921 priloga o VMA, 789 u elektronskim, a 3 132 u štampanim medijima! Broj negativno intoniranih priloga bio je niži od 2%. Nova internet prezentacija VMA na adresi www.vma.mod.gov.rs počela je da radi polovinom prošle godine i od 18. juna prošle do 18. januara ove godine zabeležila je 89 379 poseta ili u proseku 412 posete po danu iz 116 zemalja sveta.

VMA i mediji ostvarili su strateško partnerstvo na istom zadatku: promocije i afirmacije ljudskog zdravlja kao najviše vrednosti, što se može ilustrovati i činjenicom da je stručnu konferenciju Mediji i medicina koja je održana septembra 2008. godine u VMA sa ciljem da razmotri sve profesionalne i etičke dimenzije odnosa medicine i medija, pratilo čak 64 medijske ekipe iz Srbije i Republike Srpske

Vojnomedicinska akademija – sutra: vizije daljeg razvoja

Svojim trajanjem kroz surovu i trnovitu istoriju, ova ustanova utisnuta je u svest i istorijsko pamćenje srpskog naroda kao amblem poverenja, pouzdanosti i specifičnog dostojanstva. Danas VMA nazivaju hramom zdravlja i nauke, patrijaršijom srpske medicine i uzdanicom vojske i države!

Menadžment VMA predvoden načelnikom, general-majorom prof. dr Miodragom Jevtićem definisao je vizije i pravce daljeg razvoja VMA sa ciljem da ova institucija ostane stabilan oslonac Ministarstva odbrane i Vojske Sr-

bije u svim njihovim aktivnostima, kao i brend na putu međunarodnih integracija države Srbije i da ostane prepoznatljivi lider u mnogim oblastima medicine, stomatologije i farmacije.

Osim funkcionalne integracije u sistem javnog zdravstva, i dalje će biti ulagani maksimalni napor za integraciju VMA u akademski i naučnoistraživački prostor Republike Srbije i njeno statusno pozicioniranje u okviru budućeg Univerziteta odbrane Srbije.

U ovoj ustanovi biće nastavljeno stalno unapređenje dijagnostičkih i terapijskih postupaka, u skladu sa najvišim standardima savremene medicinske struke i nauke, kao i kvaliteta menadžmenta. Nastaviće se i sa trendom započete tehnološke obnove i stalnom modernizacijom VMA.

Opređenje menadžmenta VMA je i stalno ulaganje u kadar, znanje, stručnost i standard zaposlenih. Ljudski potencijal predstavlja najveću vrednost i kvalitet VMA čija posvećenost i odanost ustanovi, često dokazivana u najtežim iskušenjima kroz 165 godina njenog postojanja, ima razmere specifične istorijske kategorije.

Vojnomedicinska akademija u susret obeležavanja 165 godina postojanja: posvećeni sadašnjosti, okrenuti budućnosti

Okrenut sadašnjosti, posvećen budućnosti, čovek, u svom radu i stvaranju, neminovno doživljava potrebu da za trenutak zastane i da pogledom u prošlost premeri dužinu i veličinu pređenih staza i osmisli svoj dalji put. VMA je veliki svedok istorije i priča o njoj je duga i sadržajna. Zahvaljujući lekarima VMA i našim prethodnicima, rodonačelnicima savremene medicine na ovim prostorima, izlečene su generacije i generacije ljudi i sačuvan nacionalni potencijal ove zemlje i naroda. Njihovo delo, svetionik je koji inspiriše nas koji danas stvaramo ovu kuću zdravlja i nauke, a njihove žrtve opominju da i u ovim vremenima, možda više nego ikad, moramo čuvati ugled i profesionalni nivo koji su nam ostavili u amanet...

Pripremajući se za ovaj veliki jubilej, shvatili smo da svi govori, svi scenski prikazi, priznanja, ma koliko dobro pripremljeni bili, ne bi ni izdaleka mogli da osvetle 165 godina kroz koje su prošli pripadnici vojnog saniteta, zajedno sa milionima ranjenika i bolesnika kojima su pomagali. Umesto toga, pripremili smo spomen-monografiju o svim načelnicima VMA. Svojim radom i rukovođenjem, oni koji su nastupali ispred svih i za sve, nesebično su ugradili sebe u temelje ove kuće zdravlja i ostavili prepoznatljive pečate u dugom veku njenog trajanja. Ova monografija skroman je pokušaj da im još jednom kažemo hvala. Mi, koji sada nosimo odgovornost za funkcionisanje ovog medicinskog giganta, svesni smo značenja i značaja onog što nam je povereno i nastojimo da svu svoju stvaralačku snagu uložimo u dalji napredak VMA. U toj misiji njihovo iskustvo je za nas dragoceni, svetleći putokaz.

Načelnik VMA, general-major prof. dr Miodrag Jevtić sa članovima kolegijuma, priredio je prijem za bivše načelnike VMA i uručio im spomen-značke VMA, kao i prve primerke monografije „Načelnici VMA“.

Povodom velikog jubileja VMA iz štampe je izašao i prvi broj almanaha vesti, odnosno hronološki pregled najznačajnijih događaja koji su se tokom protekle godine ne samo desili u VMA, već su ih svojim radom i angažovanjem, stvarali njeni pripadnici, istinski tvorci ovog almanaha.

U VMA je 24. februara 2009. godine održan i naučni skup posvećen 165. godišnjici rođenja dr Vladana Đorđevića, oca srpske hirurgije, prvog načelnika saniteta srpske vojske, osnivača Srpskog lekarskog društva i Društva crvenog krsta Srbije, gradonačelnika Beograda, pisca, političara, apostola milosrđa. Drugog marta, u krugu VMA, biće otkrivena bista dr Vladana Đorđevića, rad akademskog vajara dr Vladimira Jokanovića. Poznatim srpskim hirurzima povodom 165 godina VMA i 165 godina od rođenja Vladana Đorđevića biće dodeljene medalje.

Na svečanom sastanku vojnog kolektiva VMA, 02. marta, biće promovisani novi specijalisti, magistri i doktori nauka, proglašeni Autor godine časopisa Vojnosaniteski pregled i najbolja organizacijska celina VMA, i unapređeni, nagrađeni i pohvaljeni pojedinci. U čast velikog jubileja, biće premijerno prikazan i novi promotivni film o VMA.

Centralna proslava Dana VMA održaće se 02. marta 2009. godine u Narodnom pozorištu. Uprava i umetnici nacionalnog hrama kulture nesebično nam pomažu da ova svečanost bude i vrhunski kulturni događaj. Posredstvom Medijskog javnog servisa Srbije, sa pozornice umetnosti građanima Srbije pokazaćemo svoj stvarni lik, svoje potencijale, osvetliti dosadašnji rad i buduće puteve. O Vojnomedicinskoj akademiji, tom prilikom, govoriće načelnik VMA, general-major, prof. dr Miodrag Jevtić i Ministar odbrane Srbije, gospodin Dragan Šutanovac.